deze buitengewone omstandigheden mochten worden verzuimd, toch zou alleen door eene onwettige stemming in de vacaturen Pouwels en IJsebrand zijn voorzien. Of is die bedenking tegen de stemming irellevant, omdat de benoemingen hebben plaats gehad *met algemeene stemmen?* Dat beweert de verweerderesse, doch m. i. ten onrechte, omdat niet anders mocht gestemd worden, dan op de wijze bij het reglement voorgeschreven, bij eene stemming als deze de waarborgen door den kerkelijken wetgever ter verzekering eener geheele vrije stemming gewild, ontbreken, eene vergadering waarin de leden van het classicaal bestuur als een collectief, een zeker aantal stemmen uitbrengend lichaam zitting nemen, bij de reglementen niet is bekend, en dan ook in deze onwettige vergadering niet alle, maar slechts ongeveer de helft van de nog overblijvende leden van den kerkeraad zijn opgekomen.

Omtrent den 2den grond, voor de beweerde niet-ontvankelijkheid aangevoerd, zal ik kort zijn, want ik heb daaromtrent reeds bij de behandeling in den eersten aanleg mijn gevoelen gezegd, en nieuwe argumenten zijn niet aangevoerd.

Het reglement voor de beheerscommissie spreekt niet van 2/3 der leden waaruit de commissie bestaan *moet*, maar slechts van 2/3 *der leden*. Maar ik neem aan, dat men heeft bedoeld 2/3 *van het reglementair ledental*. En nu is een van tweeën waar, òf art. 12 van het reglement ziet alleen op het geval dat 2/3 der leden, waaruit de commissie moet bestaan, *tegenwoordig kunnen zijn*, en dan mist het alle toepasselijkheid, waar het ledental beneden 2/3 is gedaald, en dus ook na een tweede oproeping geen 2/3 kunnen opkomen, òf de bepaling is algemeen voor alle gevallen, dat in eene eerste vergadering geen 2/3 van het reglementaire ledental present is, en dan moet de tweede oproeping ook in een geval als zich hier voordoet, plaats hebben, al is die tweede oproeping nog zoo doelloos, maar kan na de tweede oproeping gehandeld worden. Nergens is bepaald, dat de commissie wanneer zij beneden 2/3 van haar ledental gedaald is, *ophoudt te bestaan*, en zal men haar niettemin in dat geval tot handelen onbevoegd verklaren, dan zal zij ook de meest dringende conservatoire maatregelen niet kunnen nemen, zal ook eene andere vergadering dat niet in hare plaats kunnen doen, vermits er in de reglementen geen bestuur is aangewezen om te doen *wat der commissie is*, en dan zullen wel benoemingen ter aanvulling kunnen plaats hebben, maar dan zal het nadeel geleden zijn.

Zou het reglement dat mogelijk maken?

Dan is het geen meesterstuk.

Eindelijk het 3de punt.

Het lidmaatschap van de Nederduitsche Hervormde kerk is het eerste vereischte voor het lidmaatschap in de commissie, en de diensttijd van de leden der commissie is bepaald op 4 jaren, *voor zooverre zij de vereischten tot het lidmaatschap zoolang behouden*. [Zie art. 7 reglement van 1859; 6 van dat van 1875/'85.] Verlies van een der vereischten voor het lidmaatschap heeft dus verlies van het lidmaatschap in de commissie tengevolge, en indien de verweerderesse aantoont, dat de 4 heeren, die als *de commissie* optraden, toen zij deze instantie aanvingen, hadden opgehouden lidmaat te zijn van de Nederduitsche Hervormde kerk, dan is hare exceptie gewonnen.

Men houdt volgens art. 3 van het algemeen reglement op tot de Nederduitsche Hervormde kerk te behooren, wanneer men door woord of daad ten duidelijkste toont zich van haar af te scheiden. En nu brengt de verweerderesse in het geding een besluit van het classicaal bestuur, doende wat des bijzonderen kerkeraads van de Nederduitsche Hervormde gemeente te Amsterdam is, van 10 December 1886, waarbij is geconstateerd, dat deze vier heeren ten duidelijkste getoond hebben zich af te scheiden van de Nederlandsche Hervormde kerk, en derhalve opgehouden hebben tot die kerk te behooren.

Maar heeft de verweerderesse nu daardoor hare stelling bewezen? Ik meen van neen. Al neemt men aan, dat de constateeringen van het classicaal bestuur op dit punt moeten worden aangemerkt als constateeringen *van den bijzonderen kerkeraad*, het bewijs dat die kerkeraad de aangewezen autoriteit is om te constateeren welke leden zich hebben afgescheiden, ontbreekt. En men beroepe zich niet op het bij art. 2 van het reglement voor opzicht en tucht, en bij art. 14 van het reglement voor de kerkeraden, aan de kerkeraden opgedragen opzicht; want recht van opzicht in eene vereeniging geeft nog geene bevoegdheid om uit te maken wie heeft opgehouden tot de vereeniging te behooren, evenmin als die bevoegdheid volgt uit de verplichting om registers van leden te houden of om lijsten van stemgerechtigden op te maken, en DE SYNODE, die, volgens art. 61 Alg. reglement, is de hoogste wetgevende, rechtsprekende en besturende macht, moge bevoegd zijn uit te maken of iemands woorden of daden van dien aard zijn, dat daaruit zijne afscheiding kan worden afgeleid (en dat schijnt de meening te zijn van de Haagsche rechtbank), de bijzondere kerkeraad, of het in zijne plaats optredende classicaal bestuur, heeft geene andere bevoegdheden dan hem bij de reglementen zijn toegekend en daartoe behoort deze niet.

Het is daarom hier nog de vraag, of de beweerde afscheiding door woord of daad is aangetoond; want een kerkelijke autoriteit, die uitsluitend tot beantwoording dier vraag bevoegd zou zijn, is zeer zeker in de reglementen niet aangewezen. De verweerderesse stelt, dat de vier bedoelde heeren reeds voor de dagvaarding in revisie, waren leden van de zich noemende Nederduitsche Gereformeerde kerk van Amsterdam (doleerende), waarvan de verweerderesse het kerkeraadsboekje 1887—1888 overlegt. Dat feit wordt door de eischeresse niet ontkend: men zie hare procureurs-acte van 1 Dec. 1887. Maar dan is ook de beweerde afscheiding bewezen.

Wie ook de onwettigheid der synodale organisatie moge kunnen beweren, dat kunnen in dit geding niet doen en doen ook niet deze vier heeren, die stellen tot leden der commissie te zijn benoemd *door den algemeenen kerkeraad*, kerkeraad die is gekozen en samengesteld volgens de Synodale reglementen, en dus krachtens die Synodale reglementen bestaat, om uit te oefenen de functiën die hem bij die reglementen zijn opgedragen. Ook kan het niet betwijfeld worden, dat *de Nederduitsche Hervormde kerk*, in het reglement voor de commissie bedoeld, is *de Nederlandsche Hervormde kerk*, al ware het slechts omdat in 1859 in het reglement werd opgenomen de bepaling (men zie art. 29), dat de commissie zich in haar beheer en bestuur gedraagt overeenkomstig het beginsel dat de kerkeraad het lichaam is, vertegenwoordigende de gemeente, *in overeenstemming met art. 19 al. 4 van het alg. reglement voor de Hervormde kerk in het Koninkrijk der Nederlanden*, en omdat ook hier wel zal gelden, *qu'il faut juger les écrits d'après leur date*. En wanneer deze vier heeren vóór den aanvang dezer instantie zijn toegetreden, zooals gesteld en erkend is, tot de *doleerende Nederduitsch Gereformeerde kerk te Amsterdam*, die, zooals uit het overgelegde kerkeraadsboekje blijkt, wat ook niet wordt tegengesproken, heeft hare eigene organisatie, haar eigen bestuur, haar eigene Dienaren des Woords, hare eigene bedehuizen, *dus die geheel staat buiten het synodaal verband*, dan mogen zij kunnen beweren nog altijd te behooren tot die gereformeerde kerk, die als gemeenschap van geloovigen, onafhankelijk van elke zichtbare organisatie bestaat, maar dan hebben zij verlaten *de Nederlandsche Hervormde kerk*, die niet is een onzichtbaar, maar een bij de Synodale reglementen, zij het dan ook, zooals velen beweren, in strijd met de gereformeerde beginselen, georganiseerd lichaam, dan hebben zij verlaten die kerk, waarvan zij lid *moeten* blijven om lid van de Amsterdamsche beheercommissie te *kunnen* blijven, en hebben zij hun lidmaatschap in die commissie verloren.

Het voorgestelde middel van niet-ontvankelijkheid komt mij in zijn eerste en laatste onderdeel gegrond voor, en mijne conclusie strekt dus tot niet-ontvankelijkverklaring van de eischeresse in haren eisch tot revisie met veroordeeling van de vier personen, die als de commissie zeggen voor de kerkelijke gemeente op te treden, in de kosten dezer instantie.

UITSPRAAK.

De Hooge Raad enz.,

Partijen gehoord;

Gezien de stukken;

Ten aanzien van de feiten en de procedures, voorafgegaan aan het op 6 Mei 1887 in eersten aanleg tusschen partijen gewezen arrest, zich gedragende aan en overnemende het verslag daarvan in dat arrest, en voorts

Overwegende, dat de toenmalige verzoekster tot interventie, zich qualificeerende als de Commissie tot het bestuur over de kerkgebouwen, goederen, fondsen en inkomsten der Nederduitsche Hervormde gemeente te Amsterdam, daarbij is verklaard niet-ontvankelijk in haar verzoek tot interventie en de verzoekers tot interventie in hun privé zijn veroordeeld in de kosten van het incident, ook die aan de zijde van den Staat gevallen;

O. dat de tegenwoordige eischers in revisie, zich eveneens qualificeerende, na bij beschikking van den Hoogen Raad den dag daartoe te hebben doen bepalen, den Staat der Nederlanden tezamen met »de zich noemende Commissie tot het bestuur over de kerkgebouwen, goederen, fondsen en inkomsten der Nederduitsch Hervormde gemeente te Amsterdam" hebben doen dagvaarden om op den 2 Sept. 1887 voor den Hoogen Raad, en wel voor de benoemde Raden-Commissarissen te verschijnen, waarna zij hunne bezwaren tegen het bestreden arrest hebben uiteengezet bij beteekende memorie, en hunne wederpartij die memorie in gelijken vorm heeft beantwoord, terwijl de mede-ged. zich heeft gerefereerd aan de beslissing van den Hoogen Raad;

dat, nadat de zaak voor Raden-Commissarissen was voldongen, ter terechtzitting door partijen is geconcludeerd overeenkomstig de slotsom der over en weder beteekende memorien, en wel door eischeresse in revisie »dat de Hooge Raad herzie zijn in eersten aanleg gewezen arrest en alsnog aan de verzoekster de verzochte interventie toesta, met veroordeeling naar rechten van de tegensprekende partij in alle kosten van beide instantiën;

die van de ged. in revisie;

»dat het den Hoogen Raad behage de zoogenaamde Commissie, eischeres in revisie, of wel de personen die gezegd worden die Commissie uit te maken, niet-ontvankelijk te verklaren in den eisch in revisie, met veroordeeling van die zoogenaamde Commissie, of wel de personen die gezegd worden die Commissie uit te maken, in de kosten van revisie;"

en die van den Staat, medeverweerder in revisie: »dat de medeverweerder zal gehouden worden buiten kosten en die der partijen die in het ongelijk zal worden gesteld, tevens zal worden veroordeeld in de kosten den Staat veroorzaakt;"

waarop door de eischeresse in revisie, geëxcipiëerde, is geantwoord en geconcludeerd tot afwijzing der exceptie, met veroordeeling in de kosten rechtens, en ten principale conform de beteekende schriftuur tot herziening van het in eersten aanleg gewezen arrest, het toestaan alsnog der gevraagde interventie en veroordeeling in alle kosten rechtens;

O. dat de eischers in revisie opkomen tegen een arrest van den Hoogen Raad der Nederlanden van den 6 Mei 1887, waarbij zij niet-ontvankelijk zijn verklaard in een verzoek tot interventie in een proces dat tegen den Staat is begonnen bij dagvaarding van den 6 Sept. 1886 door de verweerderesse in revisie;

O. dat dit verzoek om revisie in de eerste plaats is bestreden door een middel van niet-ontvankelijkheid, rustende op drie gronden:

1°. dat de vier heeren die den eisch tot revisie instellen, niet aantoonen dat, terwijl de Commissie reglementair uit 24 leden bestaat, zij thans de eenige leden dier Commissie zijn en dus die Commissie vormen;

2°. dat volgens het Reglement geen wettig besluiten of handelen mogelijk is dan waar althans 2/3 der leden van het College kunnen opkomen, en

3°. dat de 4 Heeren onbevoegd zijn op te treden voor de Commissie voor wie zij zulks zeggen te doen, omdat zij door woord en daad ten duidelijkste getoond hebben zich van de Nederlandsche Hervormde Kerk af te scheiden, en dat daardoor hun lidmaatschap van de Commissie verviel, vermits toch, vooral voor gemeenteleden welke in deze Commissie zitting hebben, een hoofdvereischte wel zal zijn dat men lid is dier kerk en speciaal der Amsterdamsche gemeente;

O. ten aanzien van dien derden grond, dat eene eerste vereischte voor het lidmaatschap der Commissie tot het bestuur voor de kerkgebouwen, goederen, fondsen en inkomsten der Nederduitsche Hervormde gemeente, volgens art. 7 van het reglement der Nederduitsche Hervormde kerk van 1859, is, en ook daarna steeds is gebleven, het lidmaatschap der Nederduitsche Hervormde kerk, zoodat het verlies van dit lidmaatschap het verlies van het lidmaatschap dier Commissie tengevolge heeft;

O. dat de excipienten beweren, dat de 4 in deze optredende Heeren door woord en daad ten duidelijkste getoond hebben zich van de Nederduitsche Hervormde kerk af te scheiden en ten bewijze daarvan hebben overgelegd een besluit van het classicaal bestuur, doende wat des bijzonderen kerkeraads van de Nederduitsche Hervormde gemeente te Amsterdam is van den 10 Dec. 1886 (geregistreerd enz.) waarbij zulks is geconstateerd;

O. dat, daargelaten de vraag, of het classicaal bestuur, doende wat des bijzonderen kerkeraads van de Nederduitsche Hervormde gemeente te Amsterdam is, tot het constateeren van zoodanige afscheiding bevoegd is, in allen gevalle vaststaat dat de 4 bedoelde heeren reeds vóór de dagvaarding in revisie waren leden van de Nederduitsche Gereformeerde kerk te Amsterdam (doleerende), welk feit door de verweerders in revisie is gesteld en door de eischers niet is tegengesproken;

O. dat die Kerk, gelijk uit het overgelegde kerkeraadsboekje blijkt en ook door de eischers in revisie niet is tegengesproken, heeft eene eigene organisatie en geheel staat buiten het Synodaal verband der Nederlandsche Hervormde kerk, zooals dat bij art. 4 van het algemeen reglement is omschreven;

O. dat die Heeren dus, door — met de kennelijke bedoeling om zich geheel te onttrekken aan het voormelde bestuur van de Nederlandsche Hervormde kerk — leden te worden van een ander kerkgenootschap dan dat waarvoor zij thans optreden, getoond hebben niet meer te zijn leden van dit laatste, en dus ook niet meer kunnen zijn leden der Commissie waarvoor zij thans optreden;

O. dat zij derhalve reeds op dezen grond moeten worden verklaard niet-ontvankelijk in hunnen eisch tot revisie van bovengemeld arrest, en dat het derhalve onnoodig is de beide eerste gronden te onderzoeken;

Verklaart de eischers niet-ontvankelijk in hunnen eisch tot revisie;

Veroordeelt hen ieder in privé in de kosten in revisie gevallen.

Teneinde de lezers zelven te doen oordeelen over de juistheid der overweging die den grondslag uitmaakt van conclusie en uitspraak, nl. dat in rechten zou gebleken zijn, dat er te Amsterdam in 1886 een nieuw kerkgenootschap zou zijn opgericht, bij de Overheid bekend als Nederduitsche Gereformeerde kerk (doleerende); — dat eveneens in rechten zou gebleken zijn, dat de leden der oude beheerscommissie lid zouden geworden zijn van dit andere kerkgenootschap, met de kennelijke bedoeling om zich aan het bestuur van de Nederlandsche Hervormde kerk te onttrekken, welke onttrekking dus slechts het gevolg zijn zou van de genoemde verandering van kerkgenootschap; — dat zij daarbij zouden gemeend of beweerd hebben, nog altijd te behooren tot eene kerk die de tegenstrijdige kenmerken van onzichtbaar (dus zonder vorm of gestalte) en gereformeerd (d. i. uit een toestand van deformatie tot zuiverder vorm gebracht) in zich vereenigde; — en dat hetgeen ten aanzien van dien overgang van kerk of kerkgenootschap door de verweerderesse (de Classikale beheerscommissie) gesteld was, door de eischeresse (de leden der oude beheerscommissie) ZOU ERKEND ZIJN; — volgt hier nu nog *al wat* te dien aanzien in de gewisselde stukken schriftelijk voor den Hoogen Raad is gedebatteerd.

Vanwege de Classikale beheerscommissie werd den 25 October 1887 met betrekking tot de leden der oude beheerscommissie gesteld:

Dat zij door woord en daad ten duidelijkste getoond hebben zich van de Nederlandsche Hervormde Kerk af te scheiden, en dat hierdoor hun lidmaatschap der Commissie verviel, vermits toch, vooral voor gemeenteleden, welke in deze Commissie zitting hebben, een hoofdvereischte wel zal zijn, dat men is lid dier Kerk en speciaal van hare Amsterdamsche gemeente.

En nu heeft het Classicaal Bestuur van Amsterdam, doende wat des bijzonderen Kerkeraads van de Nederduitsche Hervormde Gemeente te Amsterdam is, hoofdzakelijk op grond, dat die heeren, als leden der Commissie, zich gedragen hebben, alsof de Nederlandsche Hervormde Kerk, de Nederduitsche Hervormde gemeente te Amsterdam, hare kerkelijke reglementen en Overheid niet bestonden, — bedoelde afscheiding dier heeren geconstateerd bij haar besluit van 10 December 1886.

Trouwens hieromtrent mag en kan ten processe geen geschil bestaan.

De verweerderes in revisie stelt als *feit*, dat de vier bedoelde Heeren, reeds vóór hunne dagvaarding in revisie, waren leden van de zich noemende »Nederduitsche Gereformeerde Kerk van Amsterdam (doleerende)", waarvan de verweerderes het kerkeraadsboekje 1887—1888 bij deze overlegt. En de verweerderes SOMMEERT bij deze elk dier vier heeren, zeggende te vormen de Commissie, eischeres in revisie, om dit feit, elk, wat hem zelven betreft, eerlijk en zonder omwegen of uitvlugten te erkennen of stellig te ontkennen, — zullende het niet stellig ontkende worden gehouden voor erkend en reserveerende verweerderes zich ten aanzien van het stellig ontkende elk nader bewijsmiddel, ook van decisoiren eed.

Op deze sommatie is bij prokureursacte van 1 December 1887 aldus geantwoord:

Dat de vier bedoelde Heeren reeds vóór hunne dagvaarding in revisie, immers reeds door hun doop en daarna gevolgde belijdenis, zeer zeker leden waren van de kerk, die reeds sedert de 16e eeuw zich noemt DE NEDERDUITSCHE GEREFORMEERDE KERK VAN AMSTERDAM, welke steeds dezelfde was en bleef, ook al werd de titel »KERK" èn eertijds èn later met dien van »GEMEENTE" verwisseld, evenals de benaming »NEDERDUITSCH GEREFORMEERD" met die van »HERVORMD NEDERDUITSCH" of »NEDERDUITSCH HERVORMD";

Dat zij van zelf leden dezer steeds identieke kerk ook toen gebleven zijn, toen deze, voorzooveel haar aangaat, het in 1816 haar opgelegde bestuur weder op zijde gezet heeft, evenals dit in genoemd jaar 1816 het geval was met de toenmalige leden, daar immers thans, evenmin als toen, eene verandering van bestuur ooit het lidmaatschap van de leden kan doen ophouden;

Dat deze kerk zich wel heeft ontslagen van het in 1816 haar opgelegde bestuur, maar hiermede geenszins het verband heeft verbroken met die andere Gereformeerde kerken hier te lande, die in 1816 gezamenlijk onder den naam van »DE HERVORMDE KERK IN HET KONINGRIJK DER NEDERLANDEN" zijn zamen gevat, en dat dus zij, die leden bleven van de Amsterdamsche kerk, zich van die gezamenlijke kerken, officieel betiteld als de Nederlandsche Hervormde kerk, uit den aard der zaak niet hebben kunnen afscheiden;

Dat de Amsterdamsche kerk hierdoor wel tijdelijk »in doleerenden toestand" gekomen is, maar dat deze bijkomstige en van haar zelve onafhankelijke omstandigheid geen invloed hebben kan op het lidmaatschap harer leden, tenzij deze zelven zich van haar afscheiden;

En dat nu wel het Classicaal Bestuur van Amsterdam aan gezegde vier Heeren heeft willen opdringen, dat zij zich van de Nederduitsche Gereformeerde (of Hervormde) kerk (of gemeente) van Amsterdam zouden hebben afgescheiden, doch dat bedoelde Heeren die bewering stellig hebben weersproken en dat zij, toen het Classicaal Bestuur zich voor die tegenspraak onbereikbaar trachtte te maken door zelfs de aangeteekende brieven te weigeren, hunne tegenspraak en ontkentenis publiek hebben geadverteerd in het Amsterdamsche Predikbeurtenblad, dat destijds het officieele orgaan der gemeente was, in het nommer van 1 Januarij 1887.

Vanwege de Classikale beheerscommissie is hierop gerepliceerd bij prokureursacte van 10 Januari 1888:

Dat de eischers in revisie het voorstellen, alsof de Kerk enkel haar bestuur veranderd zoude hebben,

Dat echter in werkelijkheid, eene minderheid eene eigen organisatie aangenomen heeft, een eigen bestuur zamengesteld, en een eigen kas opgericht,

Dat dientengevolge *niet* de organisatie, het bestuur en het vermogen van de Nederlandsche Hervormde kerk door anderen *vervangen* zijn, *maar* thans èn dit kerkgenootschap met zijn organisatie, bestuur en vermogen, èn de vereeniging der doleerenden met haar eigen organisatie, bestuur en kas *nevens elkander bestaan*,

Dat dit, hoe men het ook bedekken moge, eene afscheiding is van het bestaande kerkgenootschap, en oprigting van eene nieuwe vereeniging,

En dat de vier eischers in revisie zich daarbij hebben aangesloten.

En ten slotte is over dit punt gezegd in de conclusie, die vanwege de ou de beheers commissie gesteld is:

Aangezien de partij, die, zooals de excipiënt, pleit dat zijn tegenpartij zich van de kerk heeft afgescheiden en die daarop grondt een niet-ontvankelijkheid om als lid der Commissie op te treden — dat feit dier afscheiding behoorlijk zal hebben te bewijzen, doch dan daartoe niet moet aankomen met zoogenaamde constateeringen van het Classicaal Bestuur, noch met redenen als in dat bijgebrachte geschrift zijn ten beste gegeven;

Aangezien immers eensdeels nergens aan het Classicaal Bestuur, doende of niet doende, is opgedragen, om afscheidingen, te minder wanneer die gelijk in casu door de betrokkenen stellig worden betwist, zoogenaamd te constateeren, juister gezegd te inlligeeren, terwijl anderdeels de inhoud der aangevoerde resolutie van 10 December 1886, die men niet moet verzuimen te vergelijken met de dezerzijds geproduceerde communicatiebrieven, bij den onpartijdigen lezer wel geen anderen indruk zal vestigen, dan dat de groote feil van Grevers c. s. slechts heeft bestaan in zulke plichtmatige zelfstandigheid in de vervulling van eigen taak als het Classicaal Bestuur echter niet schijnt te kunnen verdragen, en dat het Classicaal Bestuur het veiliger gevonden heeft zelf rechter in eigen zaak te spelen, dan de beslissing over de hangende vraagstukken te laten aan den Hoogen Raad en in elk geval met en door zijn stuk van 10 December 1886 het terrein heeft trachten te bereiden voor een exceptie als thans wordt voorgesteld en die moet dienen om alle debat coram judice te smoren;

Aangezien voorts en in eenen adem, alsof het hetzelfde was als wat in die resolutie des Classicalen Bestuurs wordt behandeld, partij zich ten bewijze der gestelde afscheiding beroept op het lidmaatschap van Grevers c. s. van de zoogenaamde doleerende kerk, doch op dat beroep wegens de vergezellende sommatie reeds dezerzijds is geantwoord bij de procureursacte van 1 December 1887;

Aangezien die procureursacte den excipiënt alsnog aanleiding heeft gegeven tot een, zij het ook informeel, antwoord, en tot de productie van eenige stukken;

Aangezien intusschen die stukken niet alleen niet bewijzen de afscheiding welke de excipiënt pleit, doch de doorgaande inhoud dier stukken juist het denkbeeld van afscheiding verwerpt en aan de bestaande kerk vasthoudt;

Aangezien het nu wel mogelijk is dat de opzieners der Nederduitsche Gereformeerde Kerk te Amsterdam vooralsnog door de Regeering en de Synodale Besturen niet als zoodanig worden erkend, doch daaruit volstrekt niet volgt dat de zoogenaamde doleerenden in strijd met hunne stellige betuiging zich hebben afgescheiden van de Nederduitsche Hervormde Kerk, en hebben opgericht een nieuw Kerkgenootschap, als hoedanig, zonderling genoeg, de excipiënten de oprichting der vereeniging Kerkelijke kas schijnen te willen doen doorgaan.

Uit de overgelegde stukken was reeds bekend, en behoefde dus niet meer herinnerd te worden, *dat deze vereeniging »De Kerkelijke Kas" eerst ruim een half jaar na den beweerden overgang tot een ander kerkgenootschap, en ook nog eenigen tijd* na *de dagvaarding in revisie is opgericht; zoomede, dat in het officieele adres aan Z. M. den Koning, dd. 18 December 1886, alle gedachte aan afscheiding van de Nederd. Geref. kerk van Amsterdam ten stelligste was uitgesloten.*

RUTGERS.

(Met het oog op het bovenstaande moeten ditmaal andere artikelen tot een volgend nr. blijven liggen.) (RED.)

Ingezonden Stukken.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie.)

We ontvingen navolgend schrijven:

Hooggeachte redactie!

In aansluiting aan hetgeen *De Heraut* van 1 Juli, en daarna ook *De Bazuin* van 6 Juli, reeds berichtte van de handelingen en besluiten der Voorloopige Synode van Nederd. Geref. kerken, vergaderd te Utrecht 25—29 Juni jl., in zake de »hereeniging", zij 't mij vergund, ook door *De Heraut* ter algemeene kennis te brengen, dat het officieele schrijven van bovengenoemde Synode aan de Algem. Synode der Chr. Geref. kerk, die D. V. in Augustus te Assen vergaderen zal, bij den kerkeraad van Assen is ingekomen.

Een genoegzaam aantal afdrukken van dit schrijven, ter verzending aan de leden der Synode van Assen, is hierbij gevoegd. Maar opdat van dit schrijven door al onze kerken en ieder belangstellende kennis genomen worde, ben ik zoo vrij, ook u een afdruk toe te zenden, met verzoek, dit in uw eerstvolgend nr. te willen opnemen.

Gelijke toezending richtte ik ook aan *De Bazuin, De Hoop, De Roeper, De Boodschapper* en *Maranatha*, terwijl ik anderen bevrienden bladen verzoek, zoo mogelijk het stuk mede op te nemen.

Hoogachtend en heilbiddend, heb ik de eer te zijn

Uw dw. in Chr.

J. D. VAN DER MUNNIK,

v. d. m.

Assen, 6 Juli 1888.

[Aan den wensch van den geachten schrijver is reeds in ons vorig nr. voldaan. RED.]

Gereformeerde Gezindheid.

Ned Geref. Kerken.

BEROEPEN: Gouda, J. J. A. Ploos van Amstel te Reitsum. — Winterswijk, J. M. Stroes aldaar. — 's-Gravenhage, J. C. Sikkel te Hijlaard. — Wageningen, W. van den Bergh te Voorthuizen. — Sneek, J. Bajema te Zuidland. — Zaandam, J. Hania Pzn. cand. aan de Vrije Universiteit,

BEDANKT: Maassluis, G. H. van Kasteel te Koilum.

Christelijke Gereformeerde Kerk.

BEROEPEN: Bruinisse, J. P. Tazelaar te Weesp.

BEDANKT: Schoonebeek, R. J. van der Veen te Hindeloopen.

Synodale Genootschapskerk.

TOEZEGGING VAN BEROEP: Sommelsdijk, W. H. Dekking te Hoofddorp (Haarlemmermeer). — Woudsend, J. Willemse te 's Heerenhoek. — Koudekerke, N. C. J. de Minjer te Hoog-Blokland. — Engelum, S. Bartstra te Westerbork. — Wervershoof (cl Hoorn), H. Blankstein te Peperga.

BEDANKT VOOR TOEZEGGING VAN BEROEP: Oosterblerum, G. J. van Limburgh te Thamen aan den Amstel.

BEROEPEN: Hoogeveen, J. Vonk te Oldebroek. — Nieuwerkerk aan den IJsel, L. F. A. Westerbeek van Eerten te Meerkerk. — Westmaas, J. T. F. U. Lauts te Zuilichem. — Velzen, H. H. Meulenbelt te Houten. — Bergum, F. van Leeuwen te Koedijk — Diemen, C. Verhaagen te Koevorden. — Pernis, W. Koelman te Maasland. — Diemen en Watergraafsmeer, C. Verhagen te Coevorden. — Maasbommel en Alem, J. W. Margadant te Oudewater. — Lopik, A. de Vink te IJselstein. — Velzen, H. H. Meulenbelt te Houten. — Tjalleberd, T. van der Leij te Haringkarspel. — Langezwaag, J. H. van der Palm te Ilpendam. — Kortenhoef, J. P. Hatink te Harderwijk.

AANGENOMEN: Ourwerschie, C. J. Leenmans te Staphorst — Langeweer (Fr.), J. v. d. Veen te Rossum (Geld.). — Drunen en Nieuwkuik, J. A. Binneweg te Oud- en Nieuw-Gastel. — Grootebroek, A. Bruining te Noordschermer. — Woerden, H. G. van Endt te Lekamond. — Achthoven en Lakerveld (cl. Gouda). — Maastricht, P. Mol te Deutichem. — Haarten, C. H. Kuiperi te Cillaarshoek. — 's-Gravenhage, C. B. Oorthuijs te Katwijk aan Zee.

BEDANKT: Elspeet, J. Bolkestein te Ter Aar. — Dantumawoude, C. W. A. Nonhebel, cand. te Apeldoorn. — Lioessens, W. T. J. Brouwer te Uithuizermeeden. — Hornhuizen, H. Blankstein te Peperga. — Lopiker- en Jaarsveldterkapel (cl Utrecht), A. Vink, emer. pred. te IJselstein. — Elspeet, J. Bolkestein te Langeraar c. a. — Cats (cl. Goes), W. K. P. Goeree te Kerkwerve. — Boxmeer en Sambeek, A. H. M. Deussen te Vinkeveen. — Hoogeveen, J. Vonk te Oldebroek. — Wilnis en Schoonhoven, J. W. F. Gobius du Sart te Nieuw- en St.-Joosland. — Heinkenszand, E. Loen te Grijpskerke (Walcheren). — Eesmorra en Allingawier, J. W. H. Kalkman te Monster. — Pijnacker (cl. Den Haag), J. C. Prins te Werkhoven. — Angerloo (cl. Zutfen), D. J. Leenmans te Staphorst. — Waspik, Nijehaske en Haskerdijken, E. A. Laxonder te Oosterwolde (bij Elburg). — Wilsum (cl. Kampen), S. Sleeswijk Visser te Rijsoord c. a. — Garderen (gem. Barneveld), C. W. A. Nonhebel, cand te Apeldoorn.

Advertentiën

De heer en mevrouw SASSE—BREMS te Ermeloo, betuigen hunnen hartelijken dank voor de vele bewijzen van deelneming, in hun smartelijk verlies ontvangen. (264)

DAMES.

Een jongmensch, wiens innige begeerte het is aan de uitbreiding van Gods koninkrijk te arbeiden, vraagt **DRIE DUIZEND GULDEN**, welke hij onmisbaar noodig heeft, om tot zijn doel te geraken. Wie, die door den Heere rijkelijk met aardsche goederen is bedeeld, wil hem daaraan helpen? Matth. 9 : 38.

Franco brieven te adresseeren onder letters B. L., aan het bureau van dit blad.

TE KOOP aangeboden een Bijbel van Liesvelt, met houtsneeplaten, druk 1538. Prijsaanbiedingen worden ingewacht bij J. VOGEL, Zuidvliet, *Leeuwarden*, boekhandel in oude theologische werken.

TE KOOP:

DE HERAUT van Juli 1883 tot einde Juni 1888, waarin voorkomen: De vleeschwording van het Woord, Het werk van den Heiligen Geest en de Catechismus. Compleet op twee nummers na, van 18 en 25 October 1885. Zeer zindelijk gelezen.

Brieven franco met prijsaanbieding, letter H, bij C. DE BRUIN, boekhandelaar te *'s-Hage*.

DE HERAUT.

Te koop geboden voor geringen prijs een exemplaar van »**DE HERAUT**", waarin voorkomen de stukken over »onze Catechismus" van nummer één af.

Brieven franco, letters A. Z., aan het bureel van dit blad. (264)

„HONIGDROPPELS."

Gereformeerde Scheurkalender voor 1889.

De prijs van de »HONIGDROPPELS" is **negentig cents**, maar voor dat betrekkelijk gering bedrag ontvangt men bovendien een keurig en degelijk boekwerk als premie, getiteld: **Gods leidingen en der geloovigen ervaringen**, uitgave R. FUIK, *Leiden*.

Den inteekenaren wordt bericht, dat de opbrengst geheel ten voordeele van het studiefonds der Vrije Universiteit zal komen, onder dien verstande, dat dit zich alleen uitstrekt voor 's-Gravenhage en de omliggende dorpen. Zendt briefkaart met duidelijk adres, waarna de kalender bij verschijning franco wordt toegezonden.

P. J. MOLIER, Paulus Potterstraat No. 38.

GEDRUKT TER KON. NED. STOOMDRUKKERIJ, WARMOESSTRAAT 106, AMSTERDAM.